

Menirea vieții tale e să te cauți pe tine însuți (Mihai Eminescu)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL VI, NR.5

MAI 2025

APARE LUNAR

NICHIFOR CRAINIC ȘI RENAȘTEREA ROMÂNIEI

pag. 2-5

EPISCOPUL NICOLAE VELIMIROVICI

O FIGURĂ PROEMINENTĂ A BISERICII ORTODOXE SÂRBE A SECOLULUI XX

pag. 6-7

DIN CORESPONDENȚA MITROPOLITULUI IOSIF NANIESCU PĂSTRATĂ LA BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

pag. 8-9

MIHAI VITEAZUL ÎN ISTORIA ROMÂNIEI

pag. 12

pag. 10-11

PRIMELE AUTOMOBILE FABRICATE ÎN ROMÂNIA

MUZEUL MEMORIAL „GEORGE CĂLINESCU”

Muzeul se află într-o casă modestă, care se remarcă prin grădina în care sunt presărate sculpturi. În interior sunt conservate obiectele personale, mobilier, manuscrise, fotografii, documente privitoare la viața și activitatea marelui literat George Călinescu.

Printre bunurile expuse în **Casa memorială „George Călinescu”** se numără covoare orientale, icoane pe sticlă, tablouri ale unor mari pictori, precum Ștefan Luchian, Gheorghe Petrașcu, Alexandru Ciucurencu, Ioan Andreescu, Theodor Pallady sau Iosif Iser.

De asemenea, poate fi văzută și colecția de autografe primite de G. Călinescu de la contemporani de-ai

săi, cum ar fi Tudor Arghezi sau Ion Barbu.

În grădina din fața casei, este un bazin (creația scriitorului) cu jeturi de apă printre tufe de trandafiri, aflat sub crengile dudului din curte, în care erau agățate colivii cu canari și papagali. În curte, lângă gardul din stradă, este o căsuță cu două odăi mici, unde se retrăgea, uneori, scriitorul exersa la vioară (fiind impresionat de rezonanța pereților).

În curte, „prieteni” scriitorului erau „Seneca” (o broasca țestoasă) și „Fofeaza” (câinele său, sub numele de „Stolt” în opera sa).

Muzeul Memorial „George Călinescu” este amplasat în Str. George Călinescu nr. 53, sector 1.

Îndată cu eliberarea sa din închisoare, în aprilie 1962, după 15 ani de temniță grea la Aiud, Nichifor Crainic a fost instruit ideologic și reintegrat de regimul socialist în noua cultură națională, fiind numit redactor șef de secție al ziarului *Glasul Patriei* la 1 mai 1962. Odată cu venirea lui Nichifor Crainic în fruntea redacției, o sumă însemnată de vechi scriitori, majoritatea foști deținuți politici, vor fi îndrumați de către autoritățile momentului să colaboreze la această publicație. Între ei, amintim pe: istoricii Constantin C. Giurescu și Petre P. Panaitescu, poeții Radu Gyr, Ion Vinea și Păstorel Teodoreanu, criticii literari Șerban Cioculescu și Vladimir Streinu, teologul Dumitru Stăniloae, filosoful Constantin Noica și alții. De-a lungul activității sale ca redactor-șef, calitatea ziarului va fi sporită semnificativ, iar Crainic va profita de regimul de cenzură mai relaxat al publicației – fiindcă ziarul se difuza exclusiv în străinătate – pentru a tipări articole ce nu semănau prea mult cu ceea ce se publica în presa autohtonă. Scopul declarat al ziarului *Glasul Patriei* era de a convinge românii din străinătate – nu toți „exilați” –, pe atunci în număr de un milion și jumătate, estimau autoritățile, să revină în noua țară socialistă.

Această politică a „repatrierii” nu a fost prezentă numai la noi, ci în toate țările socialiste din estul Europei.

În timp ce își desfășura activitatea de ziarist la *Glasul Patriei*, Nichifor Crainic a tot sperat ca promisiunile autorităților față de situația lui de scriitor să fie respectate. La eliberare, în 1962, ministrul de Interne Alexandru Drăghici i-a promis că, odată reabilitat, va putea scrie și publica „precum orice alt scriitor din România”. Din păcate, Nichifor Crainic nu a putut publica deloc, în nicio publicație autohtonă, care să se distribuie și în țară, în tot deceniul de viață pe care l-a mai avut de trăit după grațierea sa (1962–1972). Singura publicație unde i s-a permis să colaboreze a fost *Glasul Patriei*, numele său fiind interzis, chiar și ca simplă citare, peste tot în rest. În consecință, după repetate eforturi, cu scrisori trimise redacțiilor presei literare și chiar un memoriu către șeful statului, Nicolae Ceaușescu, Nichifor Crainic a încetat să mai spere la o colaborare cu periodicele culturale naționale.

A continuat însă, până la sfârșitul vieții, colaborarea sa la *Glasul Patriei*, chiar și după pensionarea sa, în mai 1968. În paralel, fiindcă nu a putut publica nimic în presa

autohtonă, a încercat să-și facă auzită vocea – sau condeiul, în cazul acesta – în editurile autohtone, unde a visat să-și tipărească manuscrisele. Spre sfârșitul anilor '60, Nichifor Crainic avea în manuscris opt volume pregătite pentru tipar: un volum de critică literară, numit *Spiritualitatea poeziei românești*; trei volume de *Memorii*, inclusiv unul despre refugiul său ardelean, dintre 1944 și 1947; două volume de versuri, sub genericul *Șoim peste prăpastie* și, în fine, un florilegiu de publicistică din socialism, tot în două volume, *Renașterea română*. În ciuda acestei imense activități și vârstei sale înaintate – în 1969, Nichifor Crainic a împlinit 80 de ani de viață –, niciunul dintre aceste volume nu va fi publicat în socialism, nici în timpul vieții sale, nici după moartea sa.

Adversitatea față de Nichifor Crainic în editurile autohtone e puțin probabil, totuși, să fi răsarit la nivel cultural-local. Situația lui de scriitor, știm aceasta astăzi, era pusă sub obroc de la vârful politicii românești de către Leonte Răutu, șeful Direcției Propagandă și Cultură a C. C. al P. M. R., cel numit de către Petru Dumitriu „Malvolio”. Dar Nichifor Crainic nu știa aceasta. El s-a dus, „ca oricare scriitor din

România”, vorba ministrului, cu manuscrisele la edituri și le-a propus spre editare și tipărire. Specific, a făcut aceasta la două dintre ele: Editura Eminescu și Cartea Românească, noua editură a Uniunii Scriitorilor, proaspăt înființată. S-a adresat, între 1969 și 1971, directorilor Ioanichie Olteanu și Marin Preda, în speranța că manuscrisele sale vor vedea lumina tiparului. Singura lucrare contractată a fost un volum de *Memorii*, versiunea rescrisă, prin 1967-1968, a memoriilor sale până în 1944, la Cartea Românească. Optimist în această privință și fiind sigur de vânzarea bogată pe care o va avea volumul, directorul Marin Preda îi plătește lui Nichifor Crainic, în 1969, un avans de 20 000 lei pentru volum, urmând ca restul sumei să fie plătită după tipărirea cărții. Manuscrisul a fost dactilografiat la editură și corectat de Marin Preda însuși, alături de autor, însă nu s-a putut tipări. Ca o ironie, din banii de avans primiți pentru carte, Nichifor Crainic și-a cumpărat o cruce de mormânt din piatră de Dobrogea, sculptată de fratele actorului Grigore Vasiliu-Birlic. Acest manuscris dactilografiat a fost restituit autorului și se află astăzi în depozitul Serviciului Manuscrise,

Carte Rară al Bibliotecii Academiei Române. Ca un omagiu adus acestui trist destin de condeier și totodată în speranța că măcar astăzi i se va schimba situația de scriitor lui Nichifor Crainic, l-am tipărit noi, anul trecut, la Editura Academiei Române, sub titlul *Zile albe. Zile negre*, vol. I: *Amintiri din viața mea*.

Doi ani mai târziu după acest eveniment, în 1971, Nichifor Crainic revine la Marin Preda cu o altă propunere editorială: *Renașterea română*, o culegere de publicistică în două volume. Odată cu manuscrisul, autorul îi expediază editurii și o „scrisoare deschisă”, gândită alături de prietenii săi Nedie Lemnaru și Paul Anghel. Fiecare va scrie câte o versiune a acestei scrisori, iar varianta finală, care va fi expediată lui Marin Preda, va fi o îmbinare a celor trei. Scopul acestei scrisori este evident din conținutul ei. Voi reda aici, pentru prima oară, doar varianta, încă inedită, a lui Nichifor Crainic: „Domnule Marin Preda, Scriitor neparticipând de multă vreme la mișcarea intelectuală a țării, mă adresez Domniei Voastre, nevoit să spun întâi cine sunt sau cine am fost. Ca profesor universitar, am lăsat cursuri tipărite și mai ales inedite, dintre care unul despre Dostoievski. După N. Iorga, sunt cel care am conferențiat la cele mai multe universități streine. Am colaborat în specialitate la reviste de prestigiu internațional.

Ca scriitor, în afară de alte reviste importante, am condus *Gândirea*, scrisă 23 de ani de elita intelectuală și literară a țării, cu năzuința de a creia imaginea României întregite pentru care aproape toți luptasem în război. O parte dintre ei sunt recunoscuți astăzi, iar 3 sunt declarați genii de critica actuală. Eu, ca poet, am fost onorat cu premiul național, ales membru al vechii Academii Române și proclamat doctor honoris causa de Universitatea Vieneză. Marile enciclopedii străine îmi atribuie merite de poet, eseist și filosof, ca să nu spun mai mult. Domnule Marin Preda, mă adresez Domniei Voastre ca unui scriitor reprezentativ, în sensibilitatea căruia vibrează epoca revoluționară cu întreaga ei esență. Eu am crescut în atmosfera națională din jertfa căreia avea să se ivească visatul trup geografic al țării. Era deci în ordinea istorică să fiu declarat «dușmanul poporului» de către luptătorii care, fascinați de o nouă viziune de viață, desăvârșesc social această scumpă Românie, îmbrăcând-o într-o strălucire neatinsă până acum.

ȘI RENĂȘTEREA ROMÂNĂ I

Nici o surpriză că am fost condamnat în contumacie pe viață. Cunosco istoria omenirii. M-am prezentat după aceea să fiu judecat în liniște. Mi s-a anulat sentința, mi s-a admis rejudecarea cu 32 de martori ai apărării și absolut niciunul al acuzării. În ajunul judecării fondului, am fost transportat la Aiud, unde am rămas 15 ani, cu sentința anulată. Nu m-am revoltat o singură zi. Dovadă e volumul de versuri care vă stă în față, compuse în memorie în acest timp, fără a fi scris un rând pe hârtie. Mă bucuram în acest timp de orice nouă biruință revoluționară. În cele din urmă, am fost instruit ideologic și familiarizat cu literatura de azi. Grațiat la sfârșitul lui aprilie 1962, d. ministru de Interne m-a numit pe ziua de 1 mai redactor șef de secție la ziarul *Glasul Patriei*, dându-mi misiuni importante, pe care, îndeplinindu-le, mi s-a acordat un salariu personal, fiind dat mereu ca exemplu de cum se face ziaristică la această publicație specială. Domnule Marin Preda, din scrisul la acest ziar, timp de 8 ani, am ales două volume: unul de descriere a noii și strălucitei înfățișări a țării industriale și agricole, volum care, dacă s-ar tipări, ar suna ca un omagiu adus partidului din partea unui scriitor bătrân, constrâns de glorioasa faptă socialistă să adere total la regim; al doilea, de portrete literare și artistice, în care personalități vechi și noi se îngână, ca în viziunea largă a domnului Dumitru Popescu, în aceeași cultură românească. Vi le încredințez ca unui spirit selectiv și ca unui prestigios scriitor cu nobila sarcină de a conduce o editură însemnată. Celelalte volume de poeme și de memorii sunt sigur că n-ar fi o lectură de prisos pentru generația de azi.

Trăiască Republica română și marele ei îndrumător, Nicolae Ceaușescu

București, 7 februarie 1971 Nichifor Crainic

Vom reda mai jos și varianta finală, suficient de diferită, după cum se va vedea. Reținem deocamdată că Marin Preda a avut la îndemână și *Memoriile* și *poemele* lui Nichifor Crainic, nu doar cele două volume *Renășterea română*, menționate la sfârșitul scrisorii. După isprava aceasta, Editura Cartea Românească i-a acceptat cartea lui Nichifor Crainic, Marin Preda înștiințându-l de aceasta pe autor, printr-o adeverință, înregistrată cu nr. 332 din 17 februarie 1971. Manuscrisul dactilografiat al florilegiului de publicistică i-a fost oferit spre corectura finală lui Nichifor Crainic la 1 martie 1971,

dar, după încheierea travaliului, cartea a fost din nou blocată. Aceasta a fost ultima lovitură de grație dată de „Malvolio” bătrânului Crainic, care avea să se stingă din viață, bolnav de inimă, un an mai târziu, în august 1972. Nedic Lemnaru a mai propus o dată

aceste volume spre publicare la data de 2 martie 1983, după moartea lui Nichifor Crainic și chiar a lui Marin Preda, însă s-a întâlnit din nou cu aceeași damnatio memoriae la care a fost supus numele lui Nichifor Crainic. Peste mai bine de jumătate de veac de la

propunerea lucrării către editurile Cartea Românească și Eminescu, manuscrisul dactilografiat al florilegiului de publicistică a ajuns în mâinile noastre și l-am tipărit, în decembrie 2023, la Editura *Junimea* din Iași, în forma finală, revăzută de autor.

Ce se poate constata? Că asistăm, prin acest episod al vieții lui Nichifor Crainic în socialism, la o încercare programatică de *damnatio memoriae* impusă de autorități. Cu tristețe constatăm că, deși încă viu, a fost condamnat la o moarte scriitoricească mult mai timpurie. În 1968, într-un interviu dat fiicei sale, Nini, fiind întrebat care este cea mai mare înfrângere suferită, dar și cea mai importantă victorie cucerită, Nichifor Crainic a răspuns: „Toate victoriile mele, multe și mari, mi le-a adus scrisul meu în slujba țării mele. Toate înfrângerile mele, multe și mari, mi le-a adus scrisul meu permanent în slujba țării mele. În consecință, sunt singurul scriitor consacrat în trecut interzis de 25 de ani în țara mea și a strămoșilor mei”. Chiar dacă foarte târziu, este cazul să schimbăm această sentință.

NICHIFOR CRAINIC

După cum aminteam, ultima sfortare editorială a lui Nichifor Crainic a fost *Renașterea română*. Cazul acestei cărți, credea, pe bună dreptate, autorul ei, este într-un totu de diferit de toate celelalte proiecte elaborate de el în acest ultim deceniu de viață, din simplul motiv că aproape întreg conținutul celor două volume deja fusese publicat în *Glasul Patriei*. Așadar, ele trecuseră de o oarece cenzură, doar că singurii care puteau citi aceste articole erau românii din străinătate.

„Domnule Marin Preda, Vă scrie Nichifor Crainic – fost director al revistei *Gândirea*, fost profesor universitar, fost academician, fost ministru, laureat al premiului național pentru poezie, onorat cu titlul de *Doctor honoris causa* al Universității din Viena, înscris în peste cincisprezece dintre marile enciclopedii și dicționare internaționale din ultimii 20 de ani, care îmi atribuie merite de poet, eseist și filosof, fost conferențiar – după Nicolae Iorga – la cele mai

de ani, din preajma Primului Război Mondial și până la sfârșitul ultimului, care a însemnat și sfârșitul meu ca ființă liberă.

N-ați mai auzit de mine. Vi se pare cumva că vă vorbește un spectru, cineva de dincolo de mormânt. Într-un anume fel, așa este! Pentru activitatea mea politică, culturală, artistică, prea bine, prea larg cunoscută și uneori prea inexact interpretată, am fost condamnat în 1945 la închisoare pe viață, apoi, în 1948 (de fapt, 1947 – n. n.), după

aceștia – Blaga, Voiculescu, Matei Caragiale – sunt declarați genii de critica actuală.

Trebuie să vă spun că pentru un om de formația mea spirituală, recluziunea n-a însemnat un supliciu, ci o aspră disciplină morală, un popas de tragică meditație. Concluziile ulterioare ale acestei meditații au dat naștere, în primul rând, celor două volume pe care vi le prezint. Vă invit să le citiți. Sunt semnificative pentru un destin care se reîntâlnește, după o

În dorința de a putea fi citite și de românii din țară, Nichifor Crainic a compilat cele două volume *Renașterea română*. Gândul său, când i-a expediat manuscrisul lui Marin Preda, a fost ca el să fie prefațat de „scrisoarea deschisă” gândită împreună cu prietenii săi Nedic Lemnaru și Paul Anghel. În partea precedentă, am ilustrat varianta lui Nichifor Crainic a acestei scrisori, dar nu și pe cea finală, expediată lui Marin Preda. Iată-o și pe aceasta:

multe universități europene, fost colaborator la reviste străine de prestigiu – în prezent încă ziarist, încă eseist, încă poet, încă viu..., în vârstă de 81 de ani! Numele meu nu poate să nu vă fie cunoscut. Veți fi învățat despre mine la școală, la Universitate. Îmi veți fi văzut semnătura pe volume de poezii și studii filosofice, îmi veți fi văzut numele sub articole, eseuri, pamflete, acte de stat, fiindcă scrisul meu – în bine și în rău – a înrăurit viața spirituală și politică românească vreme de peste treizeci

ășa zisa rejudecare – neisprăvită –, am cunoscut detențiunea celulară vreme de 15 ani.

Domnule Marin Preda, mă adresez domniei voastre ca unui scriitor reprezentativ, în sensibilitatea căruia vibrează epoca revoluționară cu întreaga ei esență. Eu, ca scriitor, în afară de alte reviste, am condus *Gândirea*, scrisă 23 de ani de elita intelectuală și literară a țării. O parte dintre colaboratorii pe care i-am promovat sunt recunoscuți azi ca mari poeți și prozatori, iar trei dintre

îndelungată absență, cu destinul propriului popor.

Ce înseamnă suferințele eventuale ale unui ins, când un întreg popor se descătușează dintr-o robie seculară? Am pășit în lumina libertății – după cum am scris în prima mea zi după eliberare – în primăvara anului 1962, printr-un act de clemență al statului socialist care, printr-o sublimă generozitate, a socotit să nu mă condamne în continuare și ca scriitor, ci, dimpotrivă, mi-a oferit posibilitatea de a mă reîntâlni cu mine însumi, cu

ȘI RENAȘTEREA ROMÂNĂ II

condeiul, spre a-mi servi țara în scris. Am fost angajat, la 1 mai 1962, ca redactor șef de secție, la ziarul *Glasul Patriei* – publicație dedicată românilor de peste hotare. Ce-am făcut în redacția acestui ziar? Prin generoasa șansă ce mi s-a dăruit, m-am reîntâlnit cu patria și cu oamenii ei. Am colindat-o oraș cu oraș, șantier cu șantier, uzină cu uzină, sat cu sat, și am găsit-o altfel, nouă, renăscută, surprinzătoare. Mi-am consacrat ultimii ani de viață slăvirii ei – în această nouă ipostază istorică – slăvirii poporului meu – intrat în marea vârstă a socialismului – prin articol, prin reportaj, prin eseu, prin poezie, prin studiu politic și literar. Admirația mea v-o oferă numele acestor două volume, unite sub unul și același titlu: **RENAȘTEREA ROMÂNĂ**.

Domnule Marin Preda, eu sunt un scriitor care crede în cuvânt, în valoarea lui răscolitoare, taumaturgică. Cuvântul m-a angajat întotdeauna integral, iar cuvântul de azi – existent în paginile acestor două volume – este cuvântul meu de slavă adus României socialiste, ca act testamentar. Vi-l încredințez Domniei voastre, în calitatea ce-o aveți de director al Editurii Cartea Românească, cu nădejdea de-a ajunge fără întârziere la îndemâna oricui. E dorința mea de ultimă clipă să le spun cititorilor că cel ce se numește Nichifor Crainic și-a dat adeziunea la tot ce se săvârșește azi în România sub conducerea Partidului Comunist Român, în fruntea căruia veghează încordat la bine și la rău, la independență și suveranitate națională, destoinicul bărbat Nicolae Ceaușescu, vrednic urmaș al marilor noștri conducători, pe care îi glorifică memoria neamului românesc. Sentimentul adânc față de țara mea natală mă obligă să închin aceste pagini marelui opere de renovare istorică, pe care o numesc, cu deplina libertate a conștiinței, **RENAȘTEREA ROMÂNĂ**.

La vârsta mea, fiți, vă rog, nobilul mijlocitor al acestui omagiu către poporul nostru întinerit. februarie 1971, București
NICHIFOR CRAINIC

Această scrisoare, expediată lui Marin Preda la 12 februarie 1971, diferă în mod vizibil de varianta scrisă anterior de Crainic. Nici măcar cu această variantă, mult mai concesivă față de autorități, în care nici măcar nu menționează volumul II, Efemeride peste veac, nu a izbutit să convingă. Dar cine trebuia convins? Marin Preda, probabil emoționat, s-a grăbit să-i accepte, cinci zile mai târziu, *Renașterea română*, cu această

scrisoare drept prefață. Dar după blocarea cărții, Marin Preda i-a spus, într-un sfârșit, scriitorului că problema vine de „mai sus”. Că acest „mai sus” era „Malvolio”, Preda nu avea cum s-o știe. În luna martie 1971, în prima jumătate, volumele dactilografiate *Renașterea română* i-au fost restituite autorului. În primă instanță, Nichifor Crainic a fost cuprins de un profund sentiment de amărăciune, dar mai târziu a început să trimită scrisori și memorii „mai sus”, încercând, până la sfârșit, să găsească susținerea politică necesară pentru a putea publica o carte în țara sa. Despre aceasta, mai la vale. Căci și amărăciunea și regretul de primă instanță și-au găsit o formă

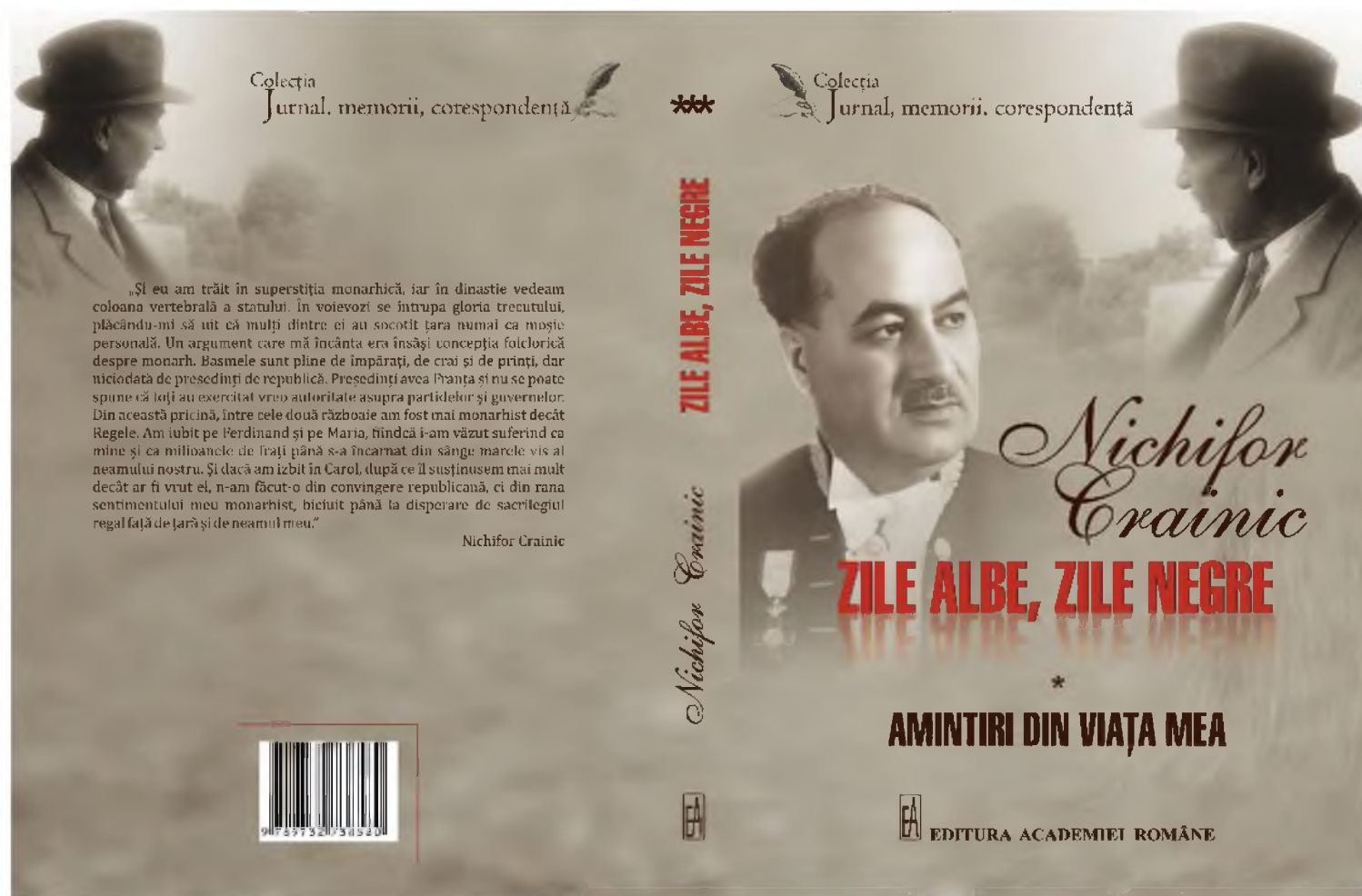
această bună dispoziție vă inspiră până la sfârșit, îmi permit să vă rog să știți că:

Într-o închisoare de 15 ani – neajudecată – am compus mintal un volum de versuri, rămas inedit; Eliberat și numit redactor șef de secție la *Glasul Patriei*, am desfășurat aici o activitate intensă: am demascat pe ponegritorii țării ce mi-au fost indicați; am prezentat celor din afară noua față splendidă a țării socialiste; am amintit, în portrete comemorative, pe scriitorii și artiștii vechi și noi. Pentru asta, am fost ponegrit nedemn de cei din afară, demascați.

Dar ceea ce e și mai nedemn, sunt calomniat permanent și de publiciști din interior, fără ca eu să

NICHIFOR CRAINIC

La lectura acestei scrisori, Zoe Dumitrescu-Bușulenga a reacționat vizibil, împărtășindu-i tristețea autorului. Nedic Lemnaru, care i-a înmănat scrisoarea, notează în jurnalul său: „Pe măsură ce parcurgea textul scris atât de mărunț și atât de îngrijit caligrafic, fața d-nei Z. D. B. i se crispa, căpăta paloare de om suferind. Pe la jumătatea scrisorii, a început să ofteze din ce în ce mai adânc, dând din cap și zicând printre buze: «vai, vai, ce nedreptate!». Spre sfârșit, și-a cuprins fața cu amândouă mâinile, ștergându-și destul de discret lacrimile ce-i inundaseră ochii. A terminat de citit, a oftat încă o dată [foarte] adânc și a rămas așa, cu fața strânsă în palme.

scriptică. Ca ultimă încercare cu lumea intelectuală românească a acelei clipe, Nichifor Crainic i-a scris doamnei Zoe Dumitrescu-Bușulenga, care, la clipa aceea, ocupa funcția de vicepreședinte al Academiei de Studii Sociale și Politice. Dar de data aceasta, tonul lui Crainic nu va mai fi unul conciliant, nici panegiric, ci unul resemnat. La 29 martie 1971, pe la ora 15, Nedic Lemnaru se întâlnește, ca intermediar al lui Nichifor Crainic, cu Zoe Dumitrescu-Bușulenga, în biroul ei de la Academie, de pe str. Onești, vis-a-vis de sediul C. C. al P. C. R., și îi înmânează următoarea scrisoare:

„Stimată doamnă, Profund mișcat de buna dispoziție față de cazul meu literar, arătată scumpului meu prieten Nedic Lemnaru, nu știu cum să vă mulțumesc mai călduros. Dacă

am dreptul de a mă apăra. Cazul meu nu e al nimănui din nici o țară socialistă.

Să-mi apăr țara cu tot devotamentul de care sunt capabil și totuși să nu mă pot manifesta ca scriitor pentru cultura ei, cu toată pregătirea vastă pe care o am. Sunt sigur că Mai Marele României nu cunoaște cazul meu.

Stimată doamnă profesoară, Avid de bani n-am fost în viața mea. Gloria am trăit-o și nu mă interesează. Sunt cardiac la 82 de ani și obligat să stau numai în casă. Pensia o consumă mai cu seamă boala. Cum am trăit toată viața exclusiv din munca mea, vreau să mă înmormântez tot din munca mea. Aș muri foarte senin știind că mi-am asigurat înmormântarea. E singurul motiv pentru care, mulțumindu-vă de bunăvoință, vă solicit concursul până la sfârșit. 23 martie 1971, București

Momentul era tragic, cumplit. Tăcere de mormânt”.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga i-a răspuns, apoi, lui Nedic Lemnaru că, dacă nu este suficient să se intervină la Ioanichie Olteanu, directorul Editurii Eminescu, pentru a publica *Renașterea română*, va păstra scrisoarea și o va trece mai departe către Dumitru Ghișe și Dumitru Popescu, alături de care spera să-l reabiliteze ca scriitor în țara sa pe Nichifor Crainic. În acest sens, Nedic Lemnaru i-a oferit și doamnei Bușulenga un exemplar dactilografiat din cele două volume *Renașterea română*. În ciuda tuturor încercărilor, nu s-a schimbat nimic. Dezamăgit de lipsa de efect pe care o avea mediul intelectual românesc asupra situației sale, Nichifor Crainic se va adresa oficialităților în mod direct.

Vlad Bilevsky

EPISCOPUL NICOLAE VELIMIROVICI – O FIGURĂ

Supranumit „Gură de Aur al secolului XX”, episcopul Nicolae se naște în satul Lelici, la 23 decembrie 1880 (zi în care este prăznuit Sfântul Naum al Ohridei), din părinți sârbi foarte credincioși, Dragomir și Katarina Velimirovici. Sfântul Nicolae a fost primul dintre copiii celor doi, toți ceilalți opt murind în timpul celui de Al Doilea Război Mondial. Educația sa debutează în sânul familiei, ca mai apoi să continue la Mănăstirea Celie și în cadrul gimnaziului din Valievo. Având o minte iscusită și o dragoste neostoită pentru învățătură și rugăciune, în vacanțele de vară putea fi adeseori găsit în clopotnița Bisericii Mănăstirii Celie, unde își petrecea întreaga zi citind cărți și rugându-se. Se înscrie pentru examenul de admitere la Academia Militară, nefiind însă admis din motive medicale: doctorii au considerat că este prea plăpând pentru o carieră militară. Își îndreaptă pașii în cele din urmă spre Seminarul Sfântul Sava din Belgrad, unde și este admis. În afară de disciplinele teologice obișnuite ce se studiau în cadrul Seminarului, tânărul Nicole cercetează și cărțile scriitorilor faimoși ai culturii europene: Shakespeare, Voltaire, Nietzsche, Marx, Pușkin, Tolstoi, Dostoievski și alții. Autorul favorit rămâne scriitorul muntenegrean Petru Njegoș, despre care va și susține o

lucrare la sfârșitul anilor de seminar: Viața și gândirea lui Njegoș (Mănăstirea Rakovica, 1902). Datorită inteligenței și cunoștințelor sale, precum și activităților sale evanghelice, Nicolae a fost trimis să studieze în străinătate. Se povestește într-una dintre mărturiile cu privire la plecarea lui la studii în străinătate, cum a fost aceasta aranjată în urma convorbirii dintre Protoiereul Aleksa și recent încoronatul Rege Petru I: la întrebarea regelui despre cine ar fi o persoană potrivită pentru astfel de studii, dar și pentru arhierie, protoiereul l-a indicat pe loc pe Nicolae. Aflat acolo, a devenit un adevărat spirit renescentist, a cărei erudiție și profunzime de gândire erau recunoscute de toți. În 1908, și-a susținut teza de doctorat la Universitatea din Berna, având ca temă: „Credința în Învierea lui Hristos ca temelie a dogmelor Bisericii apostolice”. În anul următor și-a pregătit un alt doctorat în filosofie, la Oxford (Anglia), pentru ca în vara aceluiași an să susțină cea de-a doua sa teză de doctorat la Universitatea din Geneva, cu tema: „Filosofia lui Berkeley”.

S-a aflat în multe situații dificile, fiind chiar la un pas de moarte (a fost răpit de tâlhari pentru răscumpărare pe când avea numai un an; altă dată pe când se afla

într-o drumeție cu școala, a fost scos pe jumătate mort dintr-un râu de către un elev mai în vârstă etc.). În 1909, vindecându-se în mod minunat de dizenterie, Nicolae hotărăște să se călugărească, primind numele Sfântului Ierarh Nicolae. Cuvintele lui cu privire la părerile doctorilor s-au dovedit a fi profetice: „Dacă lucrarea mea este de folos Domnului, El mă va izbăvi”. La 20 decembrie 1909, monahul Nicolae a fost hirotonit preot, iar la scurtă vreme, arhimandrit.

Odată cu începerea Primului Război Mondial, Părintele Nicolae a fost trimis într-o misiune diplomatică oficială în Anglia în încercarea de a obține sprijinul guvernului englez pentru poporul sârb. Pe lângă ajutorul obținut pentru țara sa, Părintelui Nicolae i s-a acordat și titlul de Doctor Honoris Causa la Universitatea Cambridge. În toată această perioadă, el nu și-a încetat activitatea literară și misionară, publicând numeroase articole și tratate teologice, primind și alte titluri onorifice (doctor în teologie la Universitatea din Glasgow, Scoția). Spre sfârșitul verii lui 1915, Sfântul Nicolae și-a continuat lucrarea misionară călătorind în Statele Unite – călătorie ce a fost marcată de un eveniment minunat: un înger al Domnului i-a apărut în vis și i-a descoperit că, într-o zi, se va

întoarce în America și va reorganiza comunitățile ortodoxe sârbe dispersate într-o episcopie sârbă pe pământ american.

La data de 12 martie 1919, Sinodul Bisericii Ortodoxe Sârbe îl ridică pe Părintele Nicolae, în vârstă de 39 ani, la rangul de Episcop al Jicei, scaunul istoric al celui dintâi arhiepiscop al Serbiei, Sfântul Sava. În 1921, Episcopul Nicolae a fost strămutat în Eparhia Ohridei și Bitolei, pentru a ușura unirea dintre Biserica sârbă și cea macedoneană, Fericitul Părinte reușind să îi unească pe sârbii și macedonenii din aceste regiuni. A fost invitat să țină cuvântări în universități și biserici din America, unde a propovăduit Ortodoxia, a strâns fonduri pentru ajutorarea celor loviți de Primul Război Mondial, mulțumind comunităților ortodoxe sârbe pentru ajutorul acordat în timpul războiului, și a înființat o Eparhie Ortodoxă Americană a Bisericii Sârbe. Sfântul Nicolae Velimirovici a rămas în amintirea credincioșilor din Statele Unite drept inițiator, susținător și protector al Bisericii Ortodoxe Sârbe din America. A fost profesor la Seminarul „Sfântul Sava” din Libertyville (Illinois), decan și rector la Seminarul Sfântul Tihon din Zadonsk din South Canaan (Pennsylvania) și autor al neprețuitelor Proloage de la Ohrida, publicate în patru volume. În

PROEMINENTĂ A BISERICII ORTODOXE SÂRBE A SECOLULUI XX

această perioadă, el propovăduiește întoarcerea Europei la adevărata temelie a întregii ei culturi și civilizații: Domnul Iisus Hristos, Mântuitorul lumii. O întâmplare semnificativă, care demonstrează autoritatea și respectul de care se bucura Episcopul Nicolae, este următoarea: într-o predică ținută în Anglia după încheierea Tratatului de pace de la Versailles (1919), el afirma următoarele: „La Versailles s-au întâlnit reprezentanți ai celor mai mari puteri din lume, dar reprezentanții lui Dumnezeu nu au fost la Versaille. Cum se poate, atunci, avea încredere într-o astfel de pace? Oare oamenii nu au păcătuit în fața lui Dumnezeu, nechemându-L să pecetluiască și El această pace? Oare nu a păcătuit și Marea Britanie, țară creștină, în fața lui Dumnezeu, nechemându-l să fie de partea ei cu acest prilej, când biruința este deplină?”, apoi după o scurtă pauză a exclamat: „În genunchi, Mare Britanie! În genunchi, și roagă-te lui Dumnezeu să te ierte pentru că nu L-ai chemat și pe El să întărească pacea ce ai impus-o învinșilor!”. Cei de față, mari personalități și oameni de vază, au căzut în genunchi, iar Nicolae și-a încheiat cuvântul cu o rugăciune. De asemenea, Sfântul a susținut și o bogată activitate socială, prin înființarea de orfelinate în care mulți copii săraci au cunoscut dragostea lui Hristos. Rodele scrierilor Sfântului Nicolae se pot vedea și în viața ucenicilor săi, dintre care cel mai de seamă a fost marele dogmatician aghiograf și teolog sârb, arhimandritul Iustin Popovici († 1979). Așa cum Sfântul Nicolae Velimirovici a luptat pentru canonizarea Sfântului Ioan din Kronstadt, la fel și Părintele Iustin Popovici a depus tot efortul pentru canonizarea duhovnicului său – Sfântul Nicolae Velimirovici. Declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial îi va aduce noi suferințe și încercări. Cu multă nădejde în ajutorul lui Dumnezeu, el a pornit la luptă împotriva forțelor naziste, atee, care au distrus sănătatea duhovnicească a poporului sârb. L-a costat aceasta, întrucât, în anul 1941, Episcopul Nicolae a fost arestat și condamnat la închisoare împreună cu Patriarhul său, Gavriil Dojici, în cumplitul lagăr de la Dachau, din Germania. Nici măcar în închisoare nu a încetat a scrie lucrări care se aseamănă unui jurnal duhovnicesc al anilor de captivitate. Maltratările zilnice la care erau supuși înțemnițații, spânzurătorile, crematoriile și camerele de gazare de la Dachau erau urmările înspăimântătoare ale culturii europene, dovada până unde poate cădea omul atunci când se îndepărtează de Dumnezeu. Constatarea lui Voltaire, că omul ajunge cea mai cumplită fiară atunci când

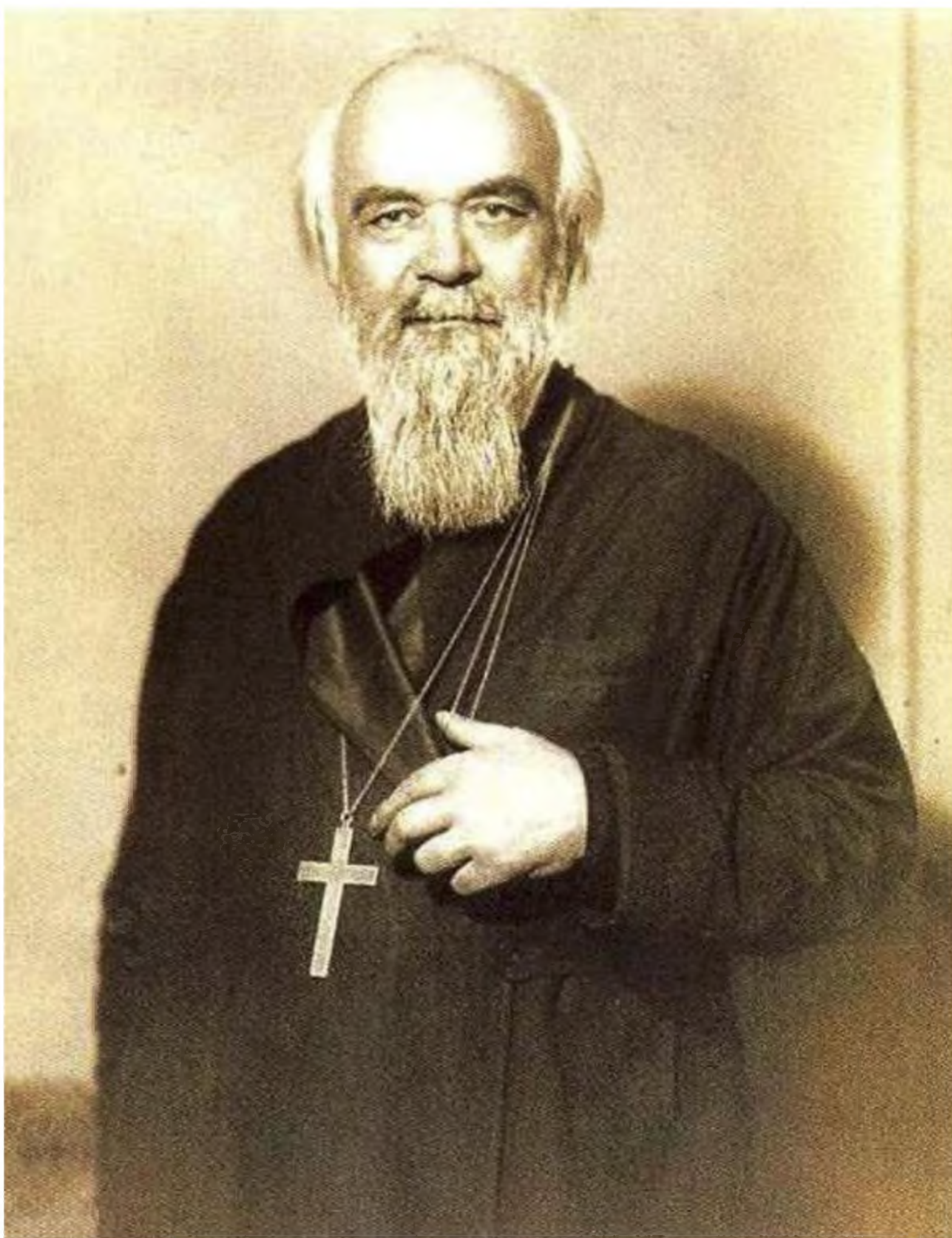
Dumnezeu pleacă de la el, s-a dovedit a fi prea blândă, căci în ultimul război au fost oameni mai răi decât fiarele. Cuvintele Sfântului Nicolae sunt edificatoare în acest sens: „Atâta vreme cât Europa L-a urmat pe Hristos, ca pe «soarele dreptății», și pe sfinții Săi apostoli, mucenici, sfinți și nenumărați drepti, precum și alți oameni care au bineplăcut Lui, Europa a fost ca o piață luminată de sute și mii de lumânări, mari și mici, arzând strălucitor. Totuși, atunci când dorința umană și înțelepciunea omenească au bătut ca două vânturi puternice, lumânările au fost stinse și întunericul a pogorât pe pământ [...] Războiul pentru pământ este împotriva adevărului. Războiul împotriva adevărului este război împotriva firii dumnezeiești

și a celei omenești. O, amărăciune mai amară decât fierea! Cât de mult suferă oamenii, cât de mult se chinuiesc și cât de mult jertfesc ei pentru această trecătoare și înșelătoare împărăție pământească”.

Trebuie remarcat faptul că, toate activitățile misionare, sociale și diplomatice întreprinse de episcopul cărturar, nu l-au împiedicat să se dedice scrisului și păstoririi credincioșilor lui. El însuși scria nepoților săi, Iovan și Tiosav: „Nu pot trăi fără să vorbesc și să scriu. Acestea nu îmi for fi îngăduite în țară, și sunt prea bătrân ca să merg la închisoare”. A scris numeroase cuvântări cuprinse în lucrările: Noi predici la poalele muntelui, Omilii la Evanghelii,

Gânduri despre bine și rău, Rugăciuni pe malul lacului, Războiul și Biblia, Semne și simboluri, Proloagele de la Ohrida, Epistole misionare, Viața Sfântului Sava, Casiana, Predici, Credința sfinților, Mai presus de Răsărit și de Apus etc.

Episcopul Nicolae Velimirovici a adormit întru Domnul în anul 1956, în timp ce se ruga în chilia lui modestă de la Seminarul Ortodox „Sfântul Tihon” (America). Sfântul Episcop avea 76 de ani. În anul 1991, după 25 de ani de la mutarea sa la Domnul, moaștele sale au fost aduse acasă și puse spre închinare în mănăstirea ctitorită de el însuși în satul natal, Lelici. A fost canonizat de Biserica Ortodoxă Sârbă în anul 2003.

DIN CORESPONDENȚA MITROPOLITULUI

În articolul de față, completând datele despre activitatea mitropolitului Iosif Naniescu, membru de onoare al Academiei Române și unul din cei mai importanți donatori ai Bibliotecii Academiei Române, prezentăm câteva scrisori păstrate în Fondul Gh. Kirileanu-Iosif Naniescu (XLVII, varia 1) al Cabinetului de Manuscrise-Carte Rară, acte care ilustrează relațiile ierarhului cu doi alți mari clerici cărturari ai acelei vremi, Andronic Popovici și Constantin Nazarie. Textele sunt importante prin informațiile istorice furnizate, dar și pentru că scot la iveală sentimentele de recunoștină ale credincioșilor față de binefăcătorul lor. Amintim, de asemenea, și o scrisoare a schimonahiei Glafira, valoroasă pentru menționarea unor cântări bisericești pe care le învățase de la Iosif Naniescu.

O foarte frumoasă și interesantă scrisoare, atât prin conținut, cât și prin formă (ea având un antet deosebit) primea Iosif Naniescu, la 29 octombrie 1890, de la Andronic Popovici, năstavnicul Mănăstirii Noul Neamț din Basarabia. Din text aflăm că mitropolitul Moldovei îi trimisese acestuia mai multe cărți, precum și un album cu fotografii ale catedralei din Iași, gesturi pentru care Andronic îi mulțumea, încredințându-l că i-a trecut numele în pomelnicul nou înființatei comunități monahale: „Cu mare

bucurie sufletească, prin duhovnicesc fratele nostru ieromonah Silvestru, după cea din luna august neprețuită dăruire a sfintelor cărți, acum am primit alt mare, dar spre înzestrarea bibliotecii, adevărat album cu 55 fotografii, care înfățișează deosebite vederi ale sfintei sobornicești biserici a mitropoliei Moldovei, din anul 1886, legat gata”. În continuare, cărturarul îi spunea ierarhului Moldovei, de care vedem că îl lega o frumoasă prietenie, că îl cunoscuse pe Scarlat Pastia (unul dintre arhitecții care contribuiseră la restaurarea catedralei mitropolitane) încă din 1860, pe când acesta vizitase mănăstirea Neamț, unde Andronic viețuise mulți ani; prin urmare, îl invita, în Basarabia, să poposească și în „smeritul nostru lăcaș [...] întemeiat de călugării moldoveni din mănăstirea Neamțului”. Un album similar cu cel amintit în text se află la Cabinetul de Stampe al Bibliotecii Academiei (păstrat sub cota AF III 677), conținând 55 de imagini din interiorul bisericii din Iași, cu pictura, dar și cu chipurile ctitorilor,

ierarhii Veniamin Costachi și Iosif Naniescu, redată în interiorul lăcașului de cult, lângă ușa, stând unul lângă altul, în picioare, înveșmântați în haine arhieresti, cu mitră și binecuvântând pe credincioși. Sub poza ctitorilor, este menționat numele lui Nestor Heck, un renumit fotograf din Iași. Ne amintim în acest sens că arhimandritul Andronic Popovici (1820-1893), emitentul scrisorii, era un important cărturar al vremii sale, cu o rodnică activitate de copiere a unor manuscrise referitoare la istoria mănăstirii sale de metanie, Neamț, o parte din aceste piese păstrându-se și ele la Biblioteca Academiei din București. O vreme a fost egumen la Sihăstria și Secu, ulterior, în contextul secularizării averilor mănăstirești și al presiunii care exista atunci asupra lăcașelor de cult și a călugărilor, a plecat în Basarabia, unde a înființat la Chițcani o nouă obște monahală, numită sugestiv, Noul Neamț. Scarlat Pastia (1827-1900), amintit și el în text, de formație jurist, a fost o

vreme primar al orașului Iași, făcând parte din echipa care s-a implicat în restaurarea catedralei mitropolitane, începută de Veniamin Costachi, avariata și refăcută de Iosif Naniescu, în 1880-1887, după planurile arhitectului Alexandru Orăscu, o parte din pictură fiind executată de Gheorghe Tattarescu. Scrisoarea continua: „Ne-am bucurat cu toții cu adevărat și de această mare dăruire, înalt Preasfințite Stăpâne ... trimițându-ne această mare mângâiere sufletească ... dar mai mult decât toți, eu, smeritul, m-am veselit și am proslăvit negrăita pronie dumnezeiască, pentru că te-au pregătit din bună vreme, ca pre un vas al alegerii, cu dumnezeiască înțelepciune, ca să îndeplinești voința Lui și să aduci întru săvârșire, cu preaslăvire, dorința sufletească a înalt Preasfințitului mitropolit Veniamin, pre carele foarte bine îl știu”. După ce enumeră ocaziile în care îl întâlnise pe Veniamin Costachi, ctitorul catedralei, Andronic ne dă câteva detalii despre moartea acestui ierarh, la a cărui înmormântare asistasese personal: „la 18 decembrie, întru același an, miercuri, mutându-se spre Domnul,

IOSIF NANIESCU PĂSTRATĂ LA BAR

la 19 decembrie primind eu poruncă de la preacuviosul părintele nostru arhimandritul și starețul Neonil, m-am dus, împreună cu alții, la monastirea Slatina, aflându-mă încă ierodiacon și la 21 decembrie, sâmbătă, am slujit la smerită îngroparea lui monahicească, numindu-se la ectenii nu alt feliu, fără numai smeritul Veniamin monah, carele sta pre năsălie înfășat în mantie, precum este predania monahicească, fără nici o deosebire, numai mâna dreaptă îi era lăsată la vedere, spre sărutare și cu fața descoperită sta, parcă era viu, nimic arătând semn de om mort, fără numai, după ce s-au pus în mormânt, în soborniceasca biserică, în partea dreaptă, au poruncit episcopul Romanului, Veniamin Roset, carele au liturghisit și au săvârșit rânduiala cântării prohodului, ca să-i acopere față cu un văzduh”.

Andronic notează cu emoție că „Și așa s-au acoperit cu pământ rămășițele celui ce au luminat Moldavia așa de multă vreme, prin arhipăstoreștile îngrijiri și ostenele sale, la scrierea și talmăcirea sfintelor cărți celor de suflet folositoare”, activitatea sa fiind pusă în valoare de Naniescu: „Dumnezeu nu i le-au lăsat fără

răsplătire, ci prin Înalt Preasfinția Voastră i le-au scos iarăși la lumină, ca să-i rămână pomenirea din neam în neam”. Veniamin Costachi, unul din marii ierarhi ai Moldovei, cu o intensă și bogată activitate pastorală și culturală deopotrivă, murise la mănăstirea Slatina, la 18 decembrie 1846 și fusese prohodit, după cum aflăm din text de Veniamin Roset, episcopul Romanului, un ucenic al său. Cuvinte ale lui Andronic erau scrise, cu slove chirilice, pe o hârtie împodobită în partea superioară cu o gravură a mănăstirii Noul Neamț. O altă emoționantă scrisoare primea Iosif Naniescu la 23 decembrie 1892, de la Constantin Nazarie, pe atunci aflat la studii la Kiev, cel care va deveni ulterior un cunoscut preot și profesor, director al Seminarului Central din București (1898-1901), profesor la Facultatea de Teologie (din 1904) și director al Internatului Teologic din București (1904-1926), care funcționa în incinta mănăstirii Radu-Vodă. Scrisoarea îi era trimisă cu ocazia Sărbătorilor Nașterii Domnului, motiv de care Nazarie profita pentru a-i mulțumi pentru sprijin și pentru a expune câteva cuvinte despre activitatea ierarhului moldovean, caracterizat cu aceste cuvinte: „stâlpul Bisericii Române ... stă la

strajă și apără cu toate puterile bunurile dobândite de la strămoși, cu muncă grea, în timpuri grele”. Nazarie era convins că astfel de oameni „aparțin istoriei, care, dacă va fi imparțială, va ști să scrie numele Înalt Preasfinției Voastre alături de figurile cele mai mărețe ale Bisericii și Țerei Românești”. Impresionantă este și amintirea faptelor bune prin care Iosif Naniescu (canonizat de Biserica Ortodoxă Română ca „Sf. Ierarh Iosif cel Milostiv, mitropolitul Moldovei”) ajutase prin diverse mijloace pe cei care îi ceruseră ajutorul: „ochii mei n-au atâtea lacrimi, șterse de mâna Înalt Preasfinției Voastre de pe ochii nenorociților și lipsiților ... mă unesc voios cu miile de nenorociți scoși din ghiarele pieirei și zic: Să trăiască Înalt Preasfințitul Mitropolit al Moldovei ... tatăl săracilor și mama orfanilor. Să trăiască stâlpul neclătit al Bisericii, Apărătorul Ortodoxiei”. O ultimă scrisoare pe care dorim să o prezentăm este cea a schimonahiei Glafira, din schitul Rătești, trimisă ierarhului la 21 iulie 1890. Cu acea ocazie, maica îi mulțumea pentru purtarea de grijă, pentru cântările bisericești învățate, amintindu-i că păstrează cu multă evlavie cărți de muzică bisericească: „M-am silit cât am

putut a lăsa ca moștenire prea dulcile și frumasele cântări ce ați binevoit a mi le da mie. Nu se mai pot uita și se cântă și astăzi, în schitul Rătești, cântările învățate de Înalt Preasfinția Voastră. Asemenea păstrez și cu multă dragoste și suvenirire cărțile de la Preasfințitul și nemuritorul episcop Chesarie, precum și cărțile de la Preasfinția Sa, arhiereul Chesarie Sinada”. La final, maica îi ura sănătate „ca să puteți înmulți darul Său, cu care v-a dăruit și să faceți binele pe care îl urmați neîncetat, căci de la multă lume aud că sunteți bun și iubitor de dreptate”. Detaliile sunt importante deoarece aduc o dovadă în plus pentru dragostea către muzică a lui Iosif Naniescu și faptul că el primise de la renumiți dascăli de muzică valoroase manuscrise, pe care ulterior le-a donat Bibliotecii Academiei. De pildă, pe un „Irmologhion calofonicon” din 1833 (Ms. rom. 1685), ierarhul notase autograf, în 1897, că textul fusese tradus din greacă și scris de Macarie, la Mănăstirea Neamț, în 1833, iar după moartea sa ajunsese la Chesarie, episcopul Buzăului, împreună cu alte cărți de „psaltichie”, iar acesta i le dăruise lui Iosif Naniescu.

Oana-Mădălina Popescu

PRIMELE AUTOMOBILE FABRICATE

.Multă lume are impresia greșită că industria de automobile s-a născut în România odata cu Dacia, în 1968. Însă România a fost la începutul secolului trecut una din cele mai bogate țări europene și a fost printre primele 10 țări care au introdus automobilul încă de la apariția sa.

Primele vehicule de transport din România datează din 1895, când circulau pe strazile din București două vehicule realizate de o companie franceză numită Gardner-Serpollet. Acestea erau mașini cu motor pe aburi, ce foloseau acetilena care ardea în 24 de becuri, pentru producția de aburi sub presiune. Căldarea mașinii cu abur era compusă din mai multe țevi prin care era trimisă apa de către o pompă. Vaporizarea se producea extrem de repede în țevile încălzite la incandescență și aburul obținut avea o presiune de 30 kgf/cm pătrat. În partea din față a camionului era poziționat cazanul și locul pentru conducător, iar în spate era rezervorul cu apă. Motorul propriu-zis era montat între lonjeroanele cadrului și punea în mișcare roțile din spate prin intermediul unui lanț. Roțile erau cu spițe din lemn și anvelope dintr-o bucată, rigide, fără presiune de aer. Frâna era la mână și acționa numai roțile din spate, iar suspensia folosită era cu arcuri de foi. Cele două vehicule erau de fapt niște camioane și erau folosite pentru transportul de materiale. Producătorul american Oldsmobile este printre pionierii mașinii cu motor care funcționează cu ardere internă. Această mașină era de fapt un fel de trăsură cu două locuri, roți mici și subțiri, cu spițe, iar în loc de volan avea o manetă. Motorul era cu un singur piston și era poziționat în spate. Tracțiunea era pe puntea din spate, tot cu lanț, iar frânarea se făcea numai manual, un sistem de pârghii acționând direct asupra punții din spate. Acest exemplar, despre care se zvonește că îi aparținea unui industriaș evreu, a fost prima mașină din România dotată cu un motor pe ardere internă. În anul 1900, Bucureștiul s-a bucurat de introducerea Serviciului Circulației. Aici, primul vehicul înregistrat oficial a fost un automobil dotat cu motor pe ardere internă fabricat la Liege. Era de fapt o trăsură fără cai și i-a aparținut proprietarului morii cu abur "Gheorghe Assan" de pe Ștefan cel Mare. La această mașină, roțile din spate erau mai mari, fiind dotate cu benzi de rulare din cauciuc masiv. Acest vehicul avea în laterale și două faruri care puteau lumina cu gaz sau lumânări, pentru a facilita mersul pe timp de noapte. Prințul Bibescu, un mare pasionat de sporturile cu motor și zbor, cel care a înființat un an mai târziu ACR, Automobil Club Român, și-a comandat și el în 1900 același automobil de la fabrica din Liege. În 1900, Primăria orașului București a importat din Franța un autocamion cu abur Gardner-Serpollet, ca cele folosite la

transportul de materiale. Acesta era însă adaptat pentru preluarea gunoiului. Chiar dacă din punct de vedere mecanic acest camion mergea bine și consuma doar apă și curent (încălzirea apei pentru transformarea în aburi se făcea cu ajutorul unor lămpi pe acetilenă), greutatea mare punea probleme structurilor de rezistență ale caselor. Zgomotul produs de roțile dotate cu benzi de rulare rigide și vibrațiile pe străzile pietruite făceau ca zidurile caselor să se prăbușească. Motiv pentru care, după un singur an de utilizare, acest camion a ieșit din uz din cauza protestelor locatarilor din Centrul Vechi.

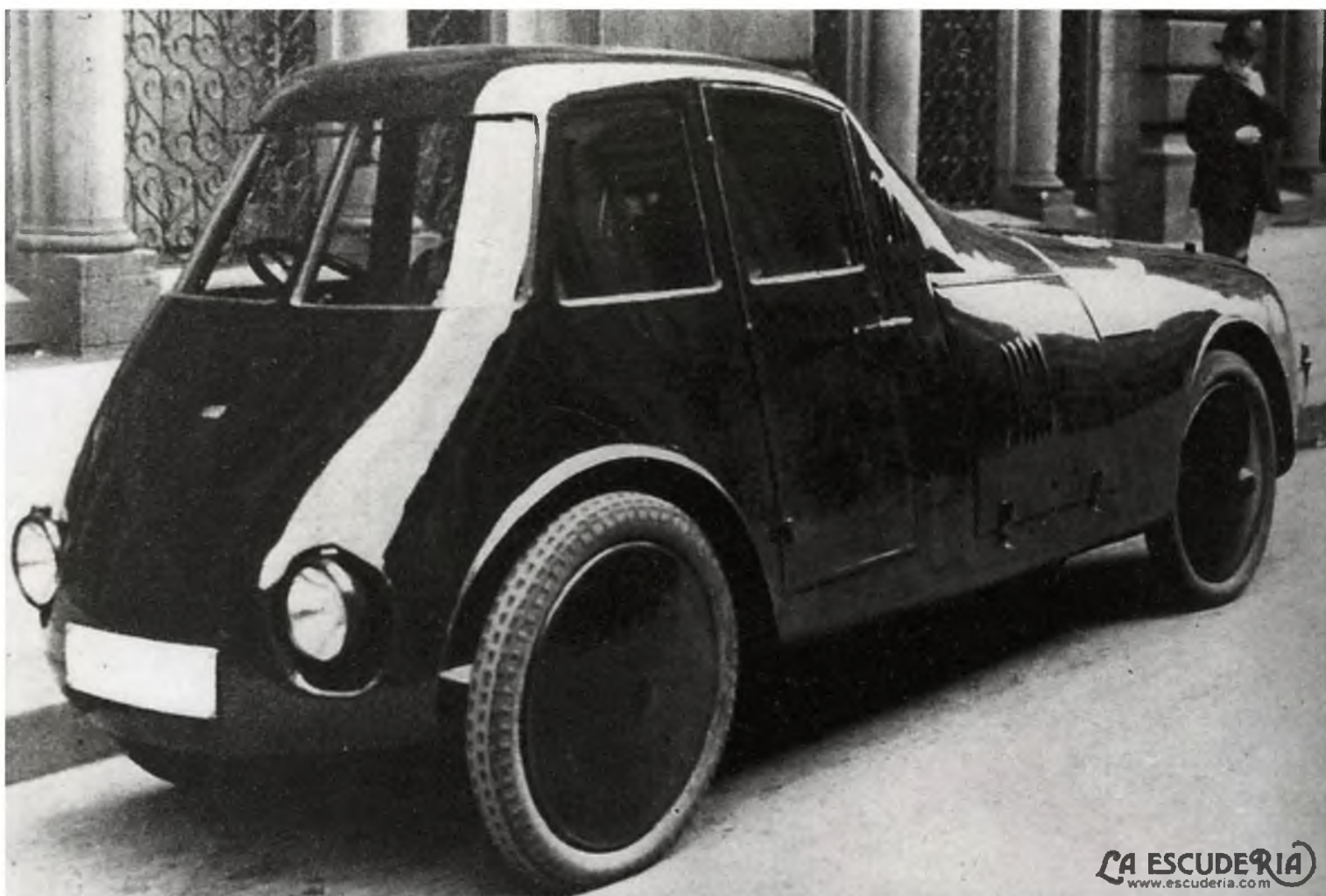
Primul automobil închis care a circulat în România a fost un model Panhard, în anul 1904. Avea un motor cu ardere internă ce producea 16 cp, roți de lemn și 4 locuri pentru pasageri. Acesta era doar unul din cele 51 de automobile dedicate transportului de pasageri care figurau în documentele de înregistrare oficiale. În anul 1926, în perioada interbelică, în România erau înscrise 11.306 mașini, în 1939 erau 25.876 de mașini, iar la finalul războiului mai rămăseseră înscrise în 1944 numai 9.820 de vehicule de mici dimensiuni.

Nume sonore care mai există și în ziua de azi au luat naștere înainte de Primul Război Mondial. Pe lângă Steyr, Austro-Daimler, Puch, Raba, Praga sau Skoda, a existat și uzina Marta. Era de fapt o sucursală a americanilor de la Westinghouse din Le Havre, Franța. Numele Marta vine de la Magyar Automobil Reszveny Tarsasag Arad și a fost prima fabrică din România în care s-au construit mașini și autobuze. Din 1909, începe producția de camioane și autobuze, iar din 1910 încep să se producă și mașini de mici dimensiuni. Caroseriile erau de tip Dublu-Featon, Landolet, Limuzina, etc. Motoarele erau cu

patru cilindri de 20, 30 sau 40 cp. Autoturismele cu motoare de 20 sau 30 de cp aveau transmisie cardanică, iar cele cu motoare de 40 cp aveau transmisie prin lanț. Bineînțeles, toate automobilele erau fabricate sub licența firmei Westinghouse și până în 1912, când această companie a dat faliment, s-au fabricat la Arad circa 150 de autoturisme.

După falimentul Westinghouse, la Marta au început să se fabrice

mașini Austro-Daimler, tot sub licență. La Arad s-au fabricat circa 650 de mașini și autobuze marca Daimler, iar la începutul Primului Război Mondial s-a întrerupt fabricarea mașinilor, uzina axându-se pe motoare de avion. La sfârșitul primului deceniu al secolului a fost adus primul vehicul electric în România. Acesta mergea pe baza unui grup de baterii acumulator care se încărcau de la

ÎN ROMÂNIA

rețeaua electrică. Era folosit la transportul de mărfuri, nu la cel pentru pasageri, sau în interes personal. Până în 1920, au mai fost înscrise circa 38 de automobile electrice, printre care și cel care poate fi acum admirat la Muzeul Tehnic Dimitrie Leonida din capitală, un model realizat de firma germană Nurnberger Aktiengesellschaft. Adică o mașină pusă în funcțiune de un motor electric poziționat central, ce transmitea puterea printr-un ax cardanic către roțile din spate.

Dumitru Văsescu este un român care ar fi trebuit să intre în cărțile de istorie, și asta pentru că a reușit în 1880 să construiască o mașină pe aburi cu care a circulat pe străzile din Paris. Din păcate, această mașină a venit o singură dată în România, la București, în 1906, și nu se cunoaște nimic despre ce s-a ales de această mașină istorică. Aurel Persu reușește în 1921 să construiască primul vehicul aerodinamic din lume, cu roțile integrate în caroserie. Cu această mașină el merge 120.000 de kilometri pentru a-i dovedi fiabilitatea. Interesant este că mașina lui Persu, ce poate fi admirată și acum în cadrul Muzeului Tehnic Dimitrie Leonida din București, are un coeficient aerodinamic de numai 0,22 adică exact cât un Ferrari modern de ultimă generație. Persu a realizat această mașină în formă de picătură în Germania, unde a obținut și brevetul, dar a venit ulterior în România și a donat mașina muzeului.

Primele vehicule 100% românești, construite din 1944 au fost la Fabrica IAR din Brașov, unde inginerul Radu Manicatide realizează o mașină de tip microautomobil cu motor de motocicletă care producea 11,5 cp la o turație de 4.000 rpm. Mașina avea două locuri, motor poziționat în spate și atingea o viteză de 70 km/h. Greutatea proprie a mașinii era de 270 kg și consuma în jur de 4,5 l/100 km.

Următorul proiect a aparținut unor ingineri și tehnicieni de la Arsenalul aviației din Cotroceni. Aceștia au fabricat un automobil dotat cu motor în 3 pistoane "în evantai" care producea 30 cp. Acest motor se răcea forțat cu aer, avea motorul și tracțiunea pe spate și era dotat cu 6 locuri. Suspensia acestui vehicul era formată din cauciuc și metal, bazate pe torsiune. În 1947, tot în uzina IAR, întreprinderea Aeronautică Română, s-au construit 3 vehicule. Acestea au fost dotate cu motorul IAR002 în doi timpi, cu patru cilindri dubli în linie, cu o capacitate de 1000 cmc ce producea 45 cp la 4300 rpm. Viteza maximă a acestor automobile era de 124 km/h. Au existat chiar și variante sport ale acestui motor IAR002 care erau capabile să producă 100 cp la 5300 rpm. În 1953 începe fabricarea la Uzinele Steagul Roșu din Brașov a primului

autocamion românesc numit SR-101. Acesta era proiectat după camionul sovietic ZIS-150.

Camionul românesc avea motor cu 6 cilindri în linie de o capacitate de 5,55 litri și producea 95 cp la o turație de 2800 rpm. Consumul acestor camioane-pionier ale industriei auto din România era de 33 de litri la fiecare 100 de kilometri parcurși.

Au urmat camioanele SR-131 Carpați, dotate cu motor V8 de 140 cp, camionul SR-132, SR-113 Bucegi care era în stare să atingă 80 km/h, SR-114, SR-116 și diferite versiuni de caroserie: basculanta, transportor, uz militar, transport persoane, etc.

A urmat fabricarea autocamionului modern numit 7 AB-1, acesta având o sarcină utilă de 7 tone și o linie specială cu cabină avansată. Motorul este același SR-211 V8 de 140 cp.

IMS 57 a fost primul vehicul de teren accidentat realizat în România, însă era inspirat de un model rusesc. Au urmat IMS 58 și 59, iar în 1972 seria ARO 24. Aceste vehicule se fabricau la Uzina Mecanică Muscel din Campulung și au devenit în timp unele dintre cele mai bine vândute vehicule 4x4 din toată lumea, România fiind pe locul 3 în exportul mondial de autoturisme de teren.

Uzinele "Automecanica" Mediaș încep și ele să fabrice camioane speciale. Acestea sunt destinate pentru transportul de carburant, autocisternă pentru lapte, autoatelier, autovidanjor, autogunoieră și așa mai departe. Începând cu 1957 începe și fabricarea primului autobuz TV1, numele venind de la Tudor

Vladimirescu. Aceste autobuze sunt realizate de către Uzina Autobuzul din București care datează încă din 1953, când a început să fabrice batoze pentru cereale și remorci auto de tip marfă sau dormitor de campanie. Autobuzele TV lansate pe piață în '57 au o capacitate de 26 de locuri pe scaune și 39 în picioare.

Prima autoutilitară românească, numita TV 4, realizată după un proiect propriu, se lansează în 1958. Are motorul de IMS și poate transporta 1000 de kilograme în interior. Urmează apoi autobuzele TV 2 U și TV2 R, cu mai multe locuri pentru pasageri, după care autobuzele TV 7 cu o capacitate mai mică de 28 de locuri pe scaune. Utilitățile TV se fabricau cu tracțiune pe spate sau dubla și erau de tip furgoneta, camionete, microbuze, sanitare, litorete sau autoșasiuri-cisternă de lapte. În total, până în 1970, Uzina Autobuzul din București fabrica 12 tipuri de autobuze și autoutilitare, iar în 1975 reușea să fabrice 34 de tipuri diferite de astfel de vehicule, o adevărată performanță a industriei auto românești.

A urmat în 1968 construirea la Uzina de Autoturisme Pitești de la Mioveni realizarea modelului Dacia 1100, urmat, un an mai târziu, de Dacia 1300. Acestea se fabricau sub licența Renault după modelele R8, respectiv R12. Au urmat modelele ulterioare din anul 1980 de Dacia 1310, urmat de Dacia 1410, Dacia Sport, Dacia Nova, Super Nova, Solenza și modelele moderne de Logan, etc.

În 1976, în urma unei colaborări dintre România și Citroen, cel din urmă deținând 36% din acțiuni, a luat naștere fabrica Olcit de la

Craiova. Aici s-au realizat mai multe modele de mașini în 3 portiere de tip hatchback sau pick-up, până în 1991, când francezii s-au retras din România și numele a devenit Automobile Craiova. Nu sunt mulți cei care știu că România a fost una dintre cele 6 țări din lume care a organizat competiții de motorsport, alături de Franța, SUA, Anglia, Germania și Italia. Am avut nume sonore în domeniul sporturilor cu motor, precum George Valentin Bibescu, care a reușit la bordul unui Buick să facă distanța de 1827 de kilometri între Geneva și București în doar 73 de ore în 1901, Ion Maican, Iorgu Ghica, A. Racoviță, G. Fernic cu al sau Bugatti și mulți alți sportivi care au făcut istorie, inclusiv pe circuite din străinătate. Așadar, România a avut un trecut bogat atât în motor-sport, cât și în domeniul construcției de autoturisme și vehicule cu motor. Ne putem mândri că inventatorul primului automobil aerodinamic este român, la fel cum cel care a circulat prima oară în Paris cu un vehicul pe aburi destinat transportului de persoane, este tot un român. În plus, de-a lungul vremii, țara noastră a adăpostit mai multe uzine constructoare de mașini, chiar dacă majoritatea erau realizate sub licența unor nume sonore. Însă nu trebuie să uităm că în țara noastră, cândva, se faceau automobile pe bandă rulantă, exportam mașini de teren ARO, fabricam autobuze, camioane, tractoare și orice vehicul industrial sau agricol, aveam două mărci de mașini de succes. Și dacă ne uităm la prezent... a mai rămas doar Dacia din tot ce a însemnat industrie auto românească.

Gabriela Dumitrescu

MIHAI VITEAZUL ÎN ISTORIA ROMÂNIEI

Mihai Viteazul s-a născut în anul 1558 într-un timp marcat de conflicte și instabilitate în Țara Românească. La vârsta de 12 ani, a fost luat în serviciul lui Pătrașcu cel Bun, voievodul de atunci, unde și-a început pregătirea militară. În anii ce au urmat, Mihai și-a dezvoltat abilitățile de lider și și-a făcut cunoscută curajul în numeroase confruntări.

Momentul definitoriu al carierei sale a fost când, în 1593, Mihai Viteazul a preluat tronul Țării Românești. Acest lucru a fost posibil în urma unei serii de confruntări cu Alexandru cel Rău, voievodul de atunci, și cu sprijinul Imperiului Otoman. Cu toate că a devenit voievod sub suzeranitatea otomană, Mihai a fost hotărât să-și realizeze viziunea de a uni cele trei principate românești: Țara Românească, Moldova și Transilvania.

Una dintre cele mai notabile realizări ale lui Mihai Viteazul a fost unirea celor trei principate sub autoritatea sa. În 1600, el a reușit să devină voievod al Moldovei și Transilvaniei, alăturându-le Țării Românești. Acest moment a fost cu adevărat istoric și a creat o entitate puternică și unită în inima Europei de Est. Cu toate acestea, perioada de unificare a fost marcată de mari provocări. Relația complexă cu Imperiul Otoman a dus la tensiuni constante, iar alți lideri europeni nu

au fost întotdeauna dispuși să recunoască autoritatea lui Mihai Viteazul. Aceste tensiuni au culminat în 1601, când voievodul a fost trădat de unii dintre apropiații săi și ucis într-un act de trădare. Chiar dacă domnia lui Mihai Viteazul a fost de scurtă durată, moștenirea sa rămâne vie în istoria României. El este adesea considerat un simbol al luptei pentru independență și unitate națională. Eforturile sale de a uni principatele românești au fost o prefigurare a luptelor ulterioare pentru independență și formarea României moderne în secolul al XIX-lea. Mihai Viteazul, voievodul Țării Românești, a fost o figură remarcabilă a istoriei românilor, care și-a dedicat viața unirii principatelor românești sub un singur stindard. Cu curajul său și viziunea sa, el a demonstrat că visurile de independență și unitate națională pot deveni realitate, chiar și în cele mai dificile circumstanțe. Mihai Viteazul a avut o serie de victorii importante în confruntările sale împotriva Imperiului Otoman, marcând astfel un capitol semnificativ în istoria luptelor pentru independență și unitatea românească. Menționăm câteva dintre cele mai remarcabile victorii ale sale împotriva turcilor. La 27 mai 1600, Mihai Viteazul emite un hrisov care atestă Unirea și se intitulează „voievod și domn a

toată Țara Românească și al Ardealului și al Țării Moldovei”. De la 1600, „nici un român n-a mai putut gândi unirea fără uriașa lui personalitate, fără paloșul sau securea lui ridicată spre cerul dreptății, fără chipul lui de curată și desăvârșită poezie”, scria Nicolae Iorga.

Conturarea mitului Mihai Viteazul ilustrează mai bine ca oricare alt model istoric mutațiile petrecute în conștiința românească. Domnitorul care a reușit să stăpânească pentru scurt timp, la 1599-1600, cele trei țări reunite, trei veacuri mai târziu, în România modernă, începe a fi receptat ca unificator abia spre mijlocul secolului al XIX-lea. O asemenea interpretare lipsește cu desăvârșire în istoriografia cronicărească a veacului al XVIII-lea și chiar mai târziu, spre 1800, la Școala Ardeleană.

Chiar dacă a fost recunoscut de Dietă doar ca guvernator imperial, Mihai a fost conducătorul de facto al Transilvaniei, Dieta recunoscându-i titlul de locum tenens al Transilvaniei, așa cum se specifică în diplomele latine. În actele slavone însă, el se intitulează domn al Țării Românești și Ardealului. (Mihai Bărbulescu ș.a., 2002, p. 190). Mihai nu a modificat sistemul constituțional al Transilvaniei: nu a intervenit în reprezentarea națiunilor politice, nobilimea

maghiară, sașii și secuii. A intervenit însă, potrivit organizării constituționale, în alcătuirea Consiliului principatului transilvănean, unde a introdus doi din boierii săi români, așezând în cetăți pârclăbi proprii, dar păstrând vechii funcționari. Dieta Transilvaniei a fost profund nemulțumită de acordarea unor donații de domenii (sate) făcute boierilor munteni, în detrimentul nobilimii maghiare. Protestele Dietei și rapoartele nuntului papal Malaspina dovedesc tendința lui Mihai de a structura o proprie bază socială română stăpânirii sale.

Grigore Slătineanu

TEZAU Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorența Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu
Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)
ISSN 2784 062X ISSN-L 2784 - 062X